

Yttrande från Stockholms Dövas Förening (SDF),

Till Förskolenämnden och utbildningsnämnds råd för funktionshinderfrågor

Stockholms Dövas Förening har tagit del av förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande med svar på skrivelsen om barns rätt till teckenspråk i förskolan. Vi delar inte förvaltningens bedömningar och anser att utlåtandet bygger på ett alltför snävt synsätt på barns språkutveckling och rätt till språk genom att anta att hörseltekniken är lösningen.

Förvaltningen utgår från att majoriteten av barn med cochleaimplantat (CI) framför allt behöver en talad språkmiljö och använder detta som grund för att bedöma att behovet av teckenspråkiga förskoleplatser är begränsat och att någon språkgaranti inte behövs. SDF delar inte denna slutsats.

SDF ifrågasätter hur förvaltningen kan dra slutsatsen att behovet av teckenspråkiga förskoleplatser är tillgodosett samtidigt som den själv konstaterar att den saknar uppgifter om hur många barn som faktiskt har rätt till eller behov av svenskt teckenspråk. Ett sådant underlag är inte tillräckligt för att dra långtgående slutsatser om behovet.

Det som tydligt framgår av tjänsteutlåtandet är att förvaltningen i hög grad utgår från ett habiliterings- och logopediskt perspektiv. Det är i sig ett viktigt perspektiv, men det kan inte ersätta ett rättighets- och språkperspektiv. När barns språkliga rättigheter ska bedömas måste utgångspunkten vara barnets faktiska möjlighet att få tillgång till språk, inte en förhoppning om att hörselteknik ska räcka till. Förvaltningen har också hämtat information från bland annat Hörselhabiliteringen, vilket ytterligare visar att analysen i praktiken vilar tungt på habiliteringsfältets logik.

Den forskning som sammanfattas i rapporten *Hjärnan behöver språk – teckenspråk levererar* visar att det inte går att i förväg avgöra vilka barn som kommer att få full språktillgång genom hörselteknik¹. Resultaten av CI varierar mellan individer, och även barn med lindrig eller måttlig hörselnedsättning kan riskera språkdeprivation. Ingela Holmströms forskning om barn med CI i vanliga klassrum visar också att cochleaimplantat inte i sig självklart leder till ökad delaktighet eller inkludering i skolmiljön.² Detta gäller även småbarn som ska utveckla sina sociala förmågor i förskolemiljön, vars inkludering inte kan garanteras ifall de ska förväntas uppfatta allt ljud.

De första åren i ett barns uppväxt är en mycket kritisk period. Språkförståelsen utvecklas och med den barnets kognitiva, sociala och emotionella förmågor. Döva eller hörselskadade barn som inte ges goda förutsättningar att utveckla ett språk i förskoleåldern riskerar att få stora svårigheter senare i livet. En hörselnedsättning innebär dessutom en ökad kognitiv belastning när talat språk ska avkodas, särskilt i bullriga miljöer som ofta förekommer i förskolan. Även med hörselteknisk utrustning blir barnen inte normalhörande.³

¹Patrik Nordell, *Hjärnan behöver språk – teckenspråk levererar*: En vetenskaplig genomgång av språkdeprivation och dess förebyggande (Stockholms Dövas Förening, december 2025; tryckår 2026)

² Ingela Holmström, *Learning by hearing? Technological framings for participation* (Örebro: Örebro universitet, 2013)

³ Institutet för språk och folkminnen (Isof), *Teckenspråkiga förskolor 2020. Kartläggning av förskolor med teckenspråkiga miljöer* (2021)

SDF menar att förvaltningens antagande innebär en risk eftersom man i praktiken utgår från att barn med CI kan placeras i en stort sett talad miljö utan att det går att säkerställa att de faktiskt får full tillgång till språk. Vi kan inte veta i förväg veta hur väl ett enskilt barn kommer att uppfatta, bearbeta och tillgodogöra sig talat språk. Om teckenspråk introduceras först när det visar sig att talutvecklingen inte räcker till, kan den kritiska perioden för språkutveckling redan ha passerat. Konsekvenserna kan bli bestående och påverka barnets språkliga, kognitiva, sociala och emotionella utveckling samt möjligheten att fullt ut delta i samhället.

Vi vill också lyfta att förvaltningens resonemang visar en alltför snäv tolkning av språklagens intentioner. I tjänsteutlåtandet hänvisas till språklagen och till att barn som behöver det ska kunna utveckla svenskt teckenspråk, men i praktiken blir slutsatsen att barn med CI i första hand ska vistas i en talad miljö. Det riskerar att göra teckenspråk till något som erbjuds först när ett behov uppstår, snarare än som en självklar del av barns språkliga rättigheter.

Här finns också ett tydligt glapp mellan de språkliga rättigheter som formellt erkänns och de praktiska förutsättningarna att förverkliga dem. Om svenskt teckenspråk inte ses som en självklar del av barnets språkutveckling från början blir rätten lätt beroende av enskilda bedömningar, tillgång till personal och olika institutioners synsätt. Det skapar osäkerhet för barn och familjer och riskerar att leda till att språkliga rättigheter inte uppnås i praktiken.

Det som nu behöver besvaras är i grunden en större fråga: ska Stockholms stad utgå från att hörselteknik garanterat kommer kunna ge alla döva och hörselskadade barn full språktillgång, eller ska staden säkerställa att inget barn riskerar språkdeprivation genom att ge tillgång till både svenskt teckenspråk och talad svenska från tidig ålder?

SDF uppmanar därför förskolenämnden och funktionshindersrådet att inte ställa sig bakom tjänsteutlåtandets slutsatser i dess nuvarande form. Vi anser att ärendet behöver kompletteras med ett tydligare språk- och rättighetsperspektiv samt aktuell forskning om språkdeprivation och tidig språkutveckling. Stockholms stad bör tydligt ta ställning för att alla döva och hörselskadade barn ska ges möjlighet att utveckla både svenskt teckenspråk och talad svenska från tidig ålder.

Stockholms Dövas Förening står gärna till förfogande för fortsatt dialog i frågan.

Stockholm den 9 oktober 2026

Stockholms Dövas förening

Jenny Ryttervik, Ordförande

